

**Tovariški pozdrav
delegatom IV. kongresa
tržaške federacije KPI!**

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

UREDNIŠTVO in uprava: 34131 Trst,
Ul. Capitolina 3 - Telefon 744046, 744047

DOPIŠNIŠTVO za goriško pokrajino:
34170 Gorica, Ul. XXIV. Maggio 18 -
Telefon 2436

NAROČNINA: Letna 1000 lir, polletna 550
lir. Poštni tekoči račun: Trst 11/7000

Obnovljena izdaja - Leto XX. - Štev. 20 (730)

TRST - 20. decembra 1968

Posamezna številka 40 lir

Periodico Quindicinale Sped. in abb. post. Gruppo II

Na kongresih

Prav te dni prehaja predkongresna razprava v najbolj živahno fazo. Goriška in tržaška federacija imata sedaj svoja kongresa, in pravkar so se zaključili v obeh pokrajinskih sekcijah kongresi, na katerih so slovenski in italijanski tovariši razpravljali o načrtu tez za XII. kongres partije.

V tej razpravi so obravnavali tudi vprašanja slovenske narodne manjšine. Postavili so jih v okvir splošne borbe za zaščito demokracije, ki je osnovna zahteva in temelj reševanja trenutnih in zgodovinskih vprašanj italijanske družbe.

V tem okviru potrjuje KPI svoje načelno stališče, svojo idejno izbiro o internacionalizmu, o tradicijah antifašistične vojske, boja za uveljavitev ustave.

Nerešen položaj Slovencev v Italiji, ki še vedno žive kot tri kategorije (v deželi, ki sama o sebi izjavlja, da ni «pristojna» za reševanje teh vprašanj), dokazuje, da ni «levi center» spremenil načelne politike do nas. Dejansko je sistem «leve sredine» delal, da bi razdelil manjšino in jo ošibil prav v boju za svoje pravice, kjer je predpogoj enotnost njenih sil. Združitev socialistične s socialdemokratsko stranko je bil negativen trenutek. Premoč socialdemokratske desnice, ki je tradicionalno nacionalistična, v današnjem PSI to dokazuje.

Več levi center ni imogel škoditi, ker mu ni uspelo prodreti tam, kjer so Slovenci najmočnejši, v KPI, ki se je okrepila pri vsakih volitvah prav med Slovenci. In to zato, ker je najbolj borbena, najbolj enotna sila, ki se bori za družbeni in gospodarski napredek. Neoddeljivi del tega boja je boj za pravice narodnih manjšin.

Ta boj zahteva enoten odgovor politiki ločevanja, odklanjanje podrejenju KD in njenih zaveznikom ter povezavo z delavskimi, kmečkimi in študentskimi borbami. Odkloniti moramo odločno reakcionarno in provincialistično politiko «narodnostne izolacije», ki jo zagovarjajo prav pomožne sile krščanske demokracije med Slovenci.

V tem enotnem nastopu naj se dvigne vse slovensko prebivalstvo, od delavcev do kmetov in naprednih kulturnikov, ki so vendar toliko prispevali v narodnoosvobodilnem boju in enotno nastopali proti fašizmu. Izhajajoč prav iz stvarnih zahtev naše manjšine morajo vsi dati svoj svojstven prispevek skupnemu boju, brez ločevanj, ki so škodljiva.

V tem smislu potrjujemo obvezo KPI, ki stoji pred svojim XII. kongresom, da bo prispevala k izvojevanju popolne enakopravnosti in pravice do svobodnega razvoja za slovensko narodno skupnost.

Mladi demonstrirajo. Za šolo. Po vsej Italiji se je razvil odločen protest mladih, ki nočejo več živeti v družbi, kjer morajo delavci še padati pod streli, kjer jih v šoli uče stvari, ki so daleč od življenja in kjer je življenje nesprejemljivo. Zato ga hočejo spremeniti oni. V tem se sreča mladina in študentsko gibanje z delavskim gibanjem in revolucionarnostjo. CK KPI je zaklical mladim, naj pristopijo v partijo Gramscija in Togliattija, naj v njenih vrstah nadaljujejo svoj boj proti družbi, ki ni več njihova ne naša.

Leva alternativa

Zborovanje predstavnikov leve opozicije v Rimu

Pretekli teden se je vršilo v Rimu vsedržavno zborovanje izvoljenih predstavnikov leve opozicije. Prisostvovali so senatorji poslanci, župani in deležni svetovalci KPI, PSIUP, gibanja neodvisnih socialistov in neopredeljenih osebnosti levice, ki so predstavljali vse pokrajine v državi. Ni potrebno podčrtati, da je bilo to zborovanje izredne važnosti zaradi političnega momenta v katerem se je vršilo in zaradi problemov v razpravi ter sklepov do katerih je prišlo. Tako srečanje utrjuje in zgleduje po k splošnemu in vedno bolj enotnemu nastopu vseh napredno usmerjenih, levičarskih sil v Italiji. se te sile podčrtujejo, da nobena vlada, tu, ki tista ki se bo predstavila pod masko leve sredine, ne bo nikdar dosegla željenega cilja vladne stabilnosti, ker je bila taka vladna kombinacija že poražena 19. maja letos na državnozbornih volitvah in ker je, zaradi neizpolnitven programov, izgubila zaupanje pri širokih ljudskih množicah v državi. Vseprisod se razvija v državi borbena enotna gibanje delavcev, kmetov, obrtnikov, študentov in drugih, ki vedno več zavestno zahtevajo ne samo boljše življenjske pogoje ampak tudi večje pravice pri upravljanju v tovarnah in odločanju na delovnih mestih, v šolah, uradih itd. Stavlovo in demokratično protestno gibanje je zadnje čase prežeto z visoko politično zavestjo, ki se izraža v veličini, v posebni kakovosti in značil-

nosti pri stremenju po naprednejši enotnosti, ki se spopolnjuje na podlagi dolgoletnih izkušenj tudi na demokratični organizacijski osnovi.

Vsled tega širokega gibanja, so bili zborovalci mnenja, da je situacija v državi v naglem razvoju in da tega razvoja in borbe ne bo zastavilo nobeno kruto zadržanje javne varnosti, kot se je zgodilo v Avoli na Siciliji proti kmečkim delavcem, temveč se bo še nadalje razplamtelo ter se bo vedno bolj odkrito predstavilo kot edina možna alternativa levi sredini, ki vseh teh vprašanj ne bo mogla rešiti zaradi svoje strukture in nadmoči kapitalističnega monopola, ki je prisoten

vseprisod. Napredne levičarske sile ki so se pustile zavesti in so pristopile na stran Rumorjeve vlade, so si nadele veliko odgovornost.

Življenjsko važna so vprašanja, kot naprimer: demokratizacija javnega življenja, povečanje pokojnin za dostojno življenje upokojencev, zagotovitev zaposlitve in obenem demokratične pravice na delovnih mestih, zaustavitev kapitalističnega monopola, rešitev kmetijskih in šolskih vprašanj. Ta se ne rešuje s tem, da nekdo vstopi v vlado ampak z enotno borbo vse levice, ki se prizadeva in bori za boljše naprednejšo in socialistično družbeno ureditev.

DUSAN LOVRIHA

Glavni svet SKGZ

Letošnje VII redno zasedanje glavnega sveta Slovenske kulturno gospodarske zveze je potekalo v občutno spremenjenih okoliščinah, v novem političnem ozračju, v novih političnih in družbenih odnosih do Slovencev in med Slovenci, kar je rezultat splošne in vztrajne borbe naprednih sil dežele za demokracijo in mir, za korenite družbene spremembe v državi, katere sestavni del smo mi Slovenci, rezultat prizadevanj vseh slovenskih demokratičnih sil za skupno borbo v obrambo na-

ših narodnostnih pravic z uresničevanjem najširše enotnosti, ki naj bi združila največji del slovenskega prebivalstva v tej borbi.

Tudi Slovenska kulturno gospodarska zveza, v okviru katere uspešno deluje precejšnje število pripadnikov slovenske narodnostne skupnosti na vseh področjih našega javnega življenja, je v dobrušni meri doprinesla k ustvarjanju tega novega političnega vzdušja. Na zasedanju inž. MILOŠ KODRIČ
(Nadaljevanje na 4. strani)

«Qui si parla soltanto italiano!»

Tako je v časih fašizma pisalo v trgovinah. Sedaj so se stvari spremenile in v trgovinah se marsikdaj sliši naš jezik ali jezik sosednih slovenskih narodov. A gre za dobičkazelnost, ne za princip. In ni slučaj, da niso za to dobičkazelnostjo potegnile oblasti. In z oblastmi tudi tisti, ki so nanje bili tesno povezani.

Marsikdaj pa je restavracija načela tudi slovenske ljudi, tudi tista, ki sicer radi trkajo na svoje slovenske prsi, a malokdaj slede načelom, ki jih izpovedujejo v javnosti. Kolkokrat je še trgovin, gostiln ali barov, ki niso postavile tudi slovenskega napisu, ki je po novem -- dejansko brezplačen?

Naš jezik oblasti zaničujejo. Marsikdo pa to tolerira.

Kalne vode je razveljavila te dni novopečena lekarnarka, dr. Metka Kacinova. Zaposlena je bila v openski lekarni in ko ji je lastnik lekarnar (pa tudi občinski zdravnik, ki je hkrati nekoč bil tajnik sekcije KD) prepovedal govoriti slovensko z domačini, je nastal škandal. Nepopustljivo

dekke je lekarnar česlovil iz službe, Opčine pa je preplavil val protesta. Dovolj je zaničevanja, dovolj zapostavljanja. Je mar mogoče, da bi se moral osnovnošolski učitelj pogovarjati s svojo bivšo učenko v italijanščini, ko pa jo je sam naučil materinščine? Tudi to se je zgodilo. Popolnoma prav je, da se pride v stvari do kraja, t.j., da se lekarnarki Kacinovi vrnejo pravice, ki jih je imela in ji omogoči kariera, hkrati pa, da se naši slovenski skupnosti zagotovi občevanje v domačem jeziku. Sploh je treba slovensčino zaščititi pred tistimi, ki bi jo radi zadušili. In naj omenimo, da tu ne gre samo za oseben primer, ampak dr. Kacinova in lastnikom lekarnar. Kaj še! Danes je spopad med dvema pojmovanjema: enako pravnost, kot jo pojmujejo demokrati, ki je v tem, da nam za jamči ohranitev kot neke folklorne skupine, ali enakopravnost, kot jo pojmuje mo mi, kar pomeni tudi pravico uporabe slovensčine v trgovinah in lekarnah, tja do sodišč in javnih uradov. Povsod!

«Ne v areni literature, v areni življenja sem stal!»

IVAN CANKAR

slovenski pisatelj in socialist

Iz knjige Borisa Zihlerla „Misel in čas“

Kot slovenski pisatelj in hkrati socialist je bil Ivan Cankar od nekdaj in je sem ter tja še danes predmet najbolj nasprotujočih si tolmačenj in razlag. Eni skušajo razklati njegovo konkretno, človeško celovito osebnost, po nji ločiti Cankarja — umetnika od Cankarja — socialista. Drugi merijo na vatle njegovo «marksistično pravovernost», pogrevajo brezplodne razprave iz predvojnih let, ki se vrste okrog vprašanja, ali je bil Cankar «ekonomski materialist» ali «spiritualistični idealist», pri čemer navadno razodevajo pomilovanja vredno preproščino v postavljanju in reševanju problemov zgodovinskega materializma, njegove primene na področje literarnih ved. Pisec teh vrstic bi v tej zvezi rad samo ponovil misel, ki jo je zapisal pred več kot desetimi leti: da je vse to pričkanje okrog Cankarjevega svetovnega nazora jalov in brez-miseln posel.

Pustimo ob strani vsa Cankarjeva lastna pričevanja, izrečena za javnost ali pa kot čisto osebna priznanja prijateljem v pismih. Pustimo ob strani Cankarjevo zatrdjanje, da ga je v vrste socialne demokracije pripeljalo teoretično spoznanje in da so mu znanstvene knjige o socializmu samo dobrega dokazale tisto, kar mu je bilo povedalo že življenje samo. Vse to pustimo ob strani, čeprav niti zdaleč ne mislimo, da je brez pomena za razumevanje Cankarja in njegovega dela.

Zadržimo se pri tistem, kar lahko povzamemo iz pravkar navedenih Cankarjevih besed: da mu je življenje samo povedalo o sebi vse bistveno in najpomembnejše. Prav v tem se razodeva njegovo velik umetnik: dojeti življenje nasploh in posebej svoj čas do tistih prvin, ki so najpomembnejše za samosvečanje človeka in človeštva, znati in hoteli doganano resnico izpovedati na poseben način, v umetniških pričevanjih o zemlji in ljudeh ter o sebi samem.

Prav tak se nam razodeva Ivan Cankar. O tem svojem temeljnem odnosu do življenja in do resnice o njem je govoril, ko je zapisal v «Beli krizantemi»: «Kar sem videl z očmi, s srcem in z razumom, nisem zatajil; in bi ne bil zatajil za same zlate nebeške zvezde. Resnica pa je posoda vsega drugega: lepote, svobode, večnega življenja. Dokler sem zvest resnici, sem zvest sebi; dokler delam v njenem imenu, bo moje delo rodovitno, ne bo ovenelo od pomladi do jeseni...».

To so besede resničnega junaka. In prav zato gadelj ne more priti nikoli do navzkrižja med marksizmom in resnično velikim umetnikom, ne glede na to, kakšen svetovni nazor leta sicer izpoveduje. Marksizem stoji in pada z brezobzirno iskrenim odnosom do objektivnega sveta, z nepremagljivo težnjo dojeti stvari in ljudi, kakršni so, brez privzetih dogem. Damo tako je mogoča zmaga v boju, ki mu je cilj dejanska osvoboditev človeka. Od tod tisto veliko spoštovanje, ki so ga vsi klasiki marksizma čutili in

širili do velikanov umetniškega ustvarjanja, od Shakespeara do Goetheja od Balzaca do Tolstoja.

V tem odnosu marksistov do umetnosti je neka podobnost z njihovim odnosom do znanosti in znanstvenikov, ki so — kakor je opomnil že Lenin — večidel zmerom spontani, podzavestni, filozofsko neizoblikovani dialektiki in materialisti.

To kajpak ne pomeni, da marksističnega zgodovinarja in kritika ne zanima umetnikov svetov-

nega nazora postavljati drugače kakor so ga doslej postavljali zagovorniki in nasprotniki njegove «marksistične pravovernosti».

Zvest resnici in s tem samemu sebi je Cankar ustvarjal svoja velika umetniška pričevanja o slovenskem človeku na prelomu dveh stoletij, da bi se ta človek predramil, poznal, kdo in kje je, ter pogledal v prihodnost. Zvestoba resnici in s tem samemu sebi je pripeljala Cankarja iz kroga literatov z velikim, toda nedolo-

Ob 50. letnici smrti

ni nazor. Narobe, zanima ga nemalo, zlasti kolikor umetniku njegova nazorska usmerjenost zavira ali pospešuje prodiranje k bistvom stvari.

Ce bi marksizem in njegov odnos do umetnosti tako razumeli ljudje, ki so jim Marxova dognanja še zmerom zgolj eden izmed mnogih svetovnih nazorov, enako vreden kakor recimo, krščanski, ničejevski ali kateri koli drug svetovni nazor, bi bilo v naši esejistiki dosti manj donkihotskih spopadov z mlino na veter.

S teh vidikov moramo tudi vprašanje Cankarjevega svetov-

čenim hrepenenjem, v vrste socialistov. Postal je slovenski socialist, ki je globoko doumel, kar je bilo bistveno: da je stvar slovenskega ljudstva in njegove prihodnosti neločljivo povezana z bojem in zmago socialističnega delavskega gibanja. Ta temeljna ugotovitev o Cankarju odtehta vsa jalova razpravljanja o njegovi «marksistični pravovernosti».

Cankar je, kar zadeva njega samega, že naprej zavrnil vse nesmiselnosti formalistične estetike, ko je zapisal: «Ne v areni literature, v areni življenja sem stal.» Te Cankarjeve besede do-

stikrat navajamo, ne da bi se zmerom prav zavedali, kaj pomenijo za naš čas.

Ivan Cankar je napovedal boj tedanji sramotni slovenski resničnosti, v kateri so uspevale reakcionarne kreature in gnile mnoge žlahtne človeške osebnosti. Skozi ves mrak tistega časa, ki je marsikateremu slovenskemu izobražencu zastrl pogled in ga v njegovem obupu dostikrat tiral do skrajnosti, mimo vseh globoko resničnih, tragičnih človeških usod, ki jih je upodobil v svojih junakih, v njihovem boju in poginu, Cankar ni nikoli izgubil tistega, čemur bi lahko dejali zgodovinski optimizem, ki je izviral iz njegove vere v osvobodilno poslanstvo delavskega razreda in socialističnega gibanja. Njegova beseda je bila dostikrat trda in tež-

ka, toda hkrati zmerom polna vedre gotovosti zastran dneva, ki prihaja.

Dioniz, vse te in mnoge druge figure iz Cankarjevih del posebijo njegov zgodovinski optimizem, tako prepričljivo izražen v takihle besedah.

«Moje delo je slutnja zarje, vsa-ka moja beseda in vse moje življenje. Že slišim dleto, ki kleše granitni temelj novi zgradbi...».

Kot resnično moderen umetnik, ki ima ljudem povedati kaj novega o življenju in o njih samih, je Cankar sovražil vse tiste, ki «nimajo doma in pišejo samo zato, da pišejo: »Človek piše, ker ima ljudem kaj povedati! To je stara fraza, pa je proketo malo znana». Tista sladka umetnost, ki je sama zase in ki ne pove človeku nič posebnega, se mu je gnusila in studila. Menil je, da imajo prav tisti ljudje, ki govore o «namenih» umetnosti.

V dobi duhovne stiske, ki jo je preživljal slovenski človek in predvsem slovenski napredni izobraženec na prelomu dveh stoletij, in spričo očitnega zloma dotlej veljavnih buržoaznih iluzij, se je Cankar večkrat s tehtnim posegom naprednega kritika postavil po robu idejnemu kaosu, v kate-rega se je tisti čas utapljal marsikateri slovenski literat.

Tako je nekje zapisal:

«Od vseh strani prihajajo nejasni, jecljajoči glasovi o novem času, o preporedu poezije in človeka. V zraku leži Emersonova filozofija in mistika Svedenborgova. Tu ni ničesar gotovega in jasnega; samo nervozno iskanje, nemirni dvomi, hrepenenje in pričakovanje. Kam hočejo ti omahujoči koraki, po kakšnem svetu se iztezajo hrepenenja roke? — Nato ni nikakega odgovora. Naravno je, da imajo prav v tem negotovem stanju sušmarji in nepoklicani preroki najkrasnejše življenje. S plaščem mistike in nerazumljivih, pretiranih, figur zakrivajo svojo navedenost in duševno ubožstvo; pod ščitom Verlaineja in Dehmela prevračajo najsmesnejše kozolce, — in če si predrzen dovolj, da se rogaš njihovim praznim verzom, natovorjenim z nenaravnimi pridevki in eksotičnimi tropami, proglase te borniranim tepcem. To opazamo tudi že v naši literaturi... Pod pero prihajajo človeku rezke besede, a vzdržati se jih je treba z ozirom na tradicionalno mehkost in popustljivost naše kritike. Zini le jedno odkrito in jasno, in v tistem hipu ti pridejo od vseh strani z 'mladimi nadebudnimi talenti s 'herostratstvom' in brezobzirnostjo'...»

Ta nekoliko daljši izvleček iz Cankarjevega pisanja o umetnosti in umetnikih, pisanja s katerim je nastopil kot nadaljevalec Levstikove kritične tradicije, zadeva tisto tretje, o čemer velja razmišljati, kadar govorimo o Cankarju in slavimo njegov spomin.

To je bili Ivan Cankar, največji slovenski pisatelj.

Vsem bralcem
želimo srečno
Novo leto!

PABERKI

prestikali zemeljsko oblo, in da so zadnji zemljevidi takorekoč preverjeni »iz zraka«. No, po teh zemljevidih obliva SZ Crno morje, ki je del Sredozemskega morja. V zemljepisni knjigi celo piše, da večeta Crno morje s Sredozemskim prehoda Bospor in Dardaneli, med njima pa je Marmarsko morje. Ko sem pred kratkim plul z ladjo iz Crnega morja v Sredozemlje se mi je nudil prečudovit prizor. Ko je naša ladja zavila iz ožin in pustila za seboj Carigrad, je izza otoka, kjer je nekoč bilo mesto Troja, priplula vojna ladja z ameriško zastavo. Proti večeru smo priluli v Atene. Pirej se je kopal v rubinih zahajajočega sonca, v sidrišču pa so se proti grškemu Krasu pnel raket ameriških križark VI. bro-dovja ZDA.

Ni nam znano, da bi ZDA obliva-le vode Sredozemskega morja. Niti

Crnega, niti Jadranskega, niti Jonskega, niti Egejskega! In vendar ni «Novi list» protestiral za te ladje, ki so dvajset let plule po naših morjih (tudi v Trstu vemo zanje, samo vprašajte gostilničarje, ki so jim pijani »marinsi« razbili pohištvo med pretepi), kot če bi bila ta morja Michigansko jezero.

Kar se pa tiče Egiptovskih in sirs-kih pristanišč mislimo, da je to zadeva Arabcev, če imajo raje so-vjetsko mornarico od izraelske in angleške.

«Ljudje, ki odločajo, naj nam ven-dar enkrat povedo, kaj naj Sloven-ci naredimo!»

(Iz uvodnika)

«Katoliškega glasu» 12.12.1968)

Hlapčič čaka gospodarjevega u-kaza, sicer bo legel na slamo in zaspal.

Strah ima velike oči

«... prvi »Kitajci« med italijansko mladino. Danes jih mrgoli in na desetisoče jih protestira po Rimu in po drugih mestih. Neprestano povzročajo nemire na univerzah, kajti ni si mogoče tajiti, da so prav oni tisti, ki predstavljajo kvas sedanjih študentskih nemirov, demonstracij in zasedb. V raznih evropskih državah se ustanavlja »kitajska« komunistična partija vse-povsod se ponavljajo »kitajski« listi in »kitajstvo« je prodrlo tudi v srednje šole.»

Morda pa so študentje na univerzah imeli kak svoj problem, kajne? Sicer pa je tudi »Novi list« pisal pred časom o neurejenosti italijan-skega šolstva. Kaj lahko sklepamo iz tega? Zaključek je preprost: »kitajstvo« je pdrlo mimo »Bučkovih pripovedk« v samo uredništvo »No-vega lista«. Bog nas varuj!

Romantične so postale revščina, nesnanega in neurejenost, ali bolje kaos.»

(Novi list, 12.12.1968)

Miselnost malomeščana, ki misli, da so vsi reveži umazani. Mar bi pogledal pod svojo temno obleko!

«Mare nostrum»

«Sovjetsko vojno ladjevje križari po Sredozemlju, kot bi šlo za Kaspjsko jezero. V Alžiriji imajo oporišče, ki so ga izpraznili Franco-zi, v egiptovskih in sirs-kih pri-staniščih je kot doma.»

(Novi list, prav tam.)

Za to trditev se spleča porabiti nekaj besed in črnila. Naj spomni-mo, da so ameriški sateliti izčrpno

Srednješolska demonstracija v Trstu.

Iz goriške pokrajine

Gorica naj se širi ob Soči v smeri Ločnika!

Nedоследnost
PSI in SDZ

V zadnji številki našega lista smo na kratko poročali o problemih, ki so nastali zaradi izgradnje odcepa avto ceste Villesse-Gorica, ki bi po sedanjih načrtih prerezala vas Sovodnje na dvoje v bližini sedanje osnovne šole in športnega igrišča. Omenili smo tudi vse negativne posledice, ki bi nastale če bi načrt trase avto ceste ostal nespremenjen. V zadnjem času so predstavniki sovođenjske občinske uprave napravili že nešteto korakov pri pristojnih oblasteh, da bi poiskali primernejšo rešitev. Prav tako je tudi prebivalstvo sovođenjske občine in vsa slovenska javnost na Goriškem proti temu načrtu avto ceste, ki bi dejansko Sovodnjam povzročila ogromno škodo. Do tega trenutka ne vemo, če bo uspelo spremeniti prvotni načrt odcepa avto ceste Villesse-Gorica.

Druga negativna stran odcepa te avto ceste je tudi zgraditev ogromnega parkirnega prostora za tovornjake ob prehodu ceste preko italijansko-jugoslovenske meje, ki bo zasedla veliko površino rodovitne zemlje štandrezkih vrtnarjev. S tem bo zadan še drugi hud udarec slovenskim kmetom v Štandrežu. Del zemlje jim bo odvzel tudi odcep pokrajinske ceste Zagraj-Sovodnje-Gorica v bližini Štandreža. Tako, da bo v par letih od rodovitnih štandrezkih vrto ostalo le malo, kar ima porazne posledice za ohranitev slovenskega življa v Štandrežu. Vsi ti problemi pa niso nastali danes ampak so posledica zgrešene politične linije goriškega odbora levega centra, linije ki je bila pred dvema letoma določena v goriškem občinskem svetu z izglasovanjem regulacijskega načrta, industrijske cone, ki je dobila lokacijo med Štandrežom in Sovodnjami, in vključitev sovođenjske občine v goriški konzorcij industrijske cone. Negativne posledice teh odločitev za sovođenjsko in štandrezko prebivalstvo se občutijo že danes in nedvomno je, da bodo v bližnji prihodnosti nastali še drugi pereči problemi.

Zaradi večje jasnosti bomo na kratko prikazali, kako je v preteklosti potekal problem glede goriškega regulacijskega načrta in industrijske cone. Še pred ustanovitvijo odbora levega centra je goriški občinski odbor predložil regulacijski načrt, ki je predvideval izgradnjo industrijskega naselja na rodovitnem polju med Štandrežem in Sovodnjami. Takrat so skupaj s komunisti nasprotovali urbanizaciji Štandreža tudi tovariši socialisti in svetovalci Slovenske demokratske zveze, z utemeljitvijo, da bi z ureditvijo tega načrta bilo uničeno tamkajšnje vrtnarstvo, slovenski etnični skupnosti pa bi bil zadan najhujši udarec. Zaradi skupnega nastopa je tedaj načrt KD propadel. Ko pa je tudi v goriškem občinskem svetu nastal odbor levega centra s sodelovanjem socialistov in Slovenske demokratske zveze, je občinski svet začel ponovno razpravljati v zvezi s tem problemom. Če od vsega začetka je kazalo, da imata tako PSI kot SDZ namen v celoti sprejeti načrta KD, čeprav ni bil prvotni načrt spremenjen. Edino komunisti so ostali dosledni do tega problema.

Konec meseca aprila 1966 je bila v Sovodnjah seja občinskega sveta, na kateri je bilo govora o goriški industrijski coni. Na to sejo so bili povabljeni tudi predstavniki KPI, PSI in SDZ iz Gorice. Ob tej priložnosti so komunisti še enkrat objasnili stališče partije, ki je nasprotovalo tipu industrijske cone, kakrš-

no je snoval levi center v Gorici. Poudarili so, da je nesmiselno ustanovljati tri različne industrijske cone v razmeroma majhni pokrajini, kakršna je goriška, obenem pa da je ustanavljanje industrijske cone med Štandrežem in Sovodnjami zgrešeno tudi iz nekega drugega vidika, ki posebno živo zanima Slovence, ker bi to cono vodil konzorcij, v katerem ne bi imela slovenska občina v Sovodnjah nobene avtonomne pravice, če se vključi v konzorcij (kar je pozneje tudi storila). Opozarjali smo, da so Sovodnje slovenska občina in da ima kot ta občina tudi svoje specifične probleme, ki jih konzorcij goriške industrijske cone ne bo reševal. Na to pa niso pomislile politične skupine PSI in SDZ, ki so soglašale s tem, da se občina Sovodnje vključi v konzorcij te cone. Predstavniki KPI so na sestanku v Sovodnjah poudarili, da je upanje, da bo bodoča industrijska ekspanzija prinesla blaginjo le iluzija in da bi moral prevladati večji čut odgovornosti. Za bodočnost Gorice, tako smo pisali v našem listu dne 6.5.1966, bi bilo bolje, ako bi se odločno zavzemali za smotrnejši gospodarski razvoj in ako bi se zadovoljevali z omejeno industrijsko ekspanzijo. Vse to bi bilo mogoče doseči tudi z obstoječimi instrumenti kot je na primer goriška prosta cona, v katero spadajo tudi Sovodnje, predvsem pa s pospeševanjem mednarodnega prometa, kmetijstva, vrtnarstva in turizma. Žal nam je, da na ni takrat sovođenjska občinska uprava upoštevala teh tehničnih argumentov in se je vključila v konzorcij industrijske cone seveda pod pritiskom političnih skupin PSI in SDZ. Sedanji odcep avtoceste Villesse-Gorica bi lahko potekal severno od Sovodnje toda tu bi presekal del industrijske cone. Sovodnje pa kot član konzorcija tega ne more zahtevati, vezana je torej na obveznost, ki jih je sprejela kot članica konzorcija industrijske cone.

Današnji problemi v zvezi s gradnjo odcepa avto ceste skozi Sovodnje izhajajo torej iz goriškega regulacijskega načrta, ki je bil odobren avgusta 1966 in je predvideval, da bo nova industrijska cona nastala med Štandrežem in Sovodnjami in da se bo mesto širilo na področju Štandreža.

Kot smo že omenili, je bila razprava o regulacijskem načrtu dolga. Na načrt je hotela vsiliti že prejšnja demokristjanska uprava, a je zadela na močan odpor. To, kar dolgo ni uspelo demokristjanom samim je leta 1966 uspelo levemu centru. Tako se je pokazalo protislovje socialistov, ki so v preteklosti temu nasprotovali, ko so pa stopili v odbor so to odobrili. Protislovno je bilo stališče Slovenske demokratske zveze, ki se je pred tem datumom odločno zoperstavljala takemu urbanističnemu načrtu, a ga je potem ugodno sprejela.

Samo KPI je ostala dosledna. Vztrajala je na stališču, naj se goriško mesto širi na področju ob Soči v smeri Ločnika, ki spada pod vojaške služnosti. Komunisti so jasno povedali, da urbanizacija štandrezja in ustanovitev industrijske cone med Štandrežem in Sovodnjami pomeni hudo nevarnost za slovensko narodno skupnost, ki živi kompaktno na teh področjih. Nasprotovali so tudi uničenju cvetočega vrtnarstva v Štandrežu. Danes tudi v zvezi z zadnjimi dogodki v Sovodnjah in štandrežu, postaja vedno bolj jasno, da je bilo stališče komunistov pravilno in dosledno borbi za pravice slovenske narodne manjšine.

KPI je lahko vztrajala na svojem stališču, saj ni imela vezanih rok. Druge politične sile so morale kloniti ter žrtvovati pravične zahteve mesta in slovenske narodne skupnosti na oltarju levega centra.

J. J.

Prepir za obrano kost

Pred kratkim je načelnik skupine svetovalcev PSU v goriškem občinskem svetu odv. Peter Sancin poslal odprto pismo goriškemu županu Martini zaradi neizpolnjene obljube izpred enega leta o namestitvi tabel z imeni slovenskih šol v Gorici. V tem pismu je tudi govor o ustmenih in pismenih zagotovilih, ki jih je odbornik za javno vzgojo in kulturo dal omenjenemu svetovalcu pred dobrimi enajstimi meseci. Ob koncu pisec ugotavlja, «da je zakasnitev v reševanju sedanjega primera zares neupravičena» in še, da želi poudariti, «da teh pomanjkljivosti ni moč pripisovati političnim namenom». Nimamo nič proti temu, da slovenski svetovalci katekolitične skupine zahtevajo od občinskih odborov izpolnitev sprejetih obveznosti do Slovencev. Ne strinjamo pa se s zaključkom omenjenega svetovalca, ki hoče problem prikazati kot tehnično pomanjkljivost. Gre namreč za pomanjkanje politične volje!

V «Katoliškem glasu» z dne 5. decembra 1968 na 4. strani pa so navedene politične osebnosti goriške SDZ, ki so se za ta problem zanimale, nadalje poti v Trst s pristojnim odbornikom, preslikanje podobnih napisov na tamkajšnjih poslopjih pa še druge korake do šolskega skrbništva, pokrajinskega nadzornega odbora, katero podjetje ploščo izdeluje, itd. Obenem pravi, «da se za stvar vztrajno zanimajo pristojni občinski funkcionarji in uradniki. To lahko potrdijo odbornik in svetovalca SDZ, ki stalno pozorno zasledujejo potek zadeve». Zares velika «vztrajnost in vnema», če se v enem letu ni še namestilo par napisnih tablic (op. ur.). Ob koncu pa «Katoliški glas» zaključuje: «Če bi se kdo drug za stvar resnično zanimal, bi moral za vse to vedeti...»

Kdo je torej prvi odkril Ameriko? Čudno pa je, da se nihče izmed slovenskih prvakov PSU in SDZ prepira zaradi «zaslug» pri odobritvi goriškega regulacijskega načrta, ki je določil industrijsko cono med Štandrežem in Sovodnjami, ki bo uničila štandrezke kmete in ima že sedaj negativne posledice za sovođenjsko občino, kot je izgradnja avto ceste, ki bo vas Sovodnje presekal na dvoje. Kot se je že večkrat zgodilo v teh letih so slovenski prvaki omenjenih skupin na Goriškem prepustili demokristjanom levji delež (seveda v škodo slovenski narodni manjšini) sami pa se prepirajo za obrano kost.

Vprašani v zbornici in senatu o dogodku na Opčinah

Takoj, ko je zvedel o dogodku na Opčinah, je poslanec Albin Škerk vložil vprašanje na ministra za notranje zadeve in ministra za delo. Podobno vprašanje je vložil v senatu prof. Paolo Selma.

Podpisani vprašuje notranje ministrstvo in ministrstvo za delo, če vesta, da je upravnik neke lekarne na Opčinah (Trst), kjer živi velika večina Slovencev, odslovil dr. Kacinovo, Slovenko, in se pri tem oslanjal na neresnične vzroke. Rer pa je, da je bila odslovljena zato, ker je pri delu govorila v materinščini z ljudmi, ki jim je stregla.

Vprašujem, če menita ministra, da je to v skladu z načeli o enakopravnosti republiške ustave in rad bi vedel, kakšne nujne ukrepe nameravata ministra podzeti.

S tržaškega ozemlja

SKGZ

(Nadaljevanje s 1. strani)

Z Občin

Dogodek, ki je razburil Opčine ni ostal samo v dnevnem časopisu. Takoj je izbruhnil tudi val političnih protestov, ki se je nato spremenil v dejansko akcijsko enotnost vseh Opencev na zelo visoki politični ravni.

Sestavili so koordinacijski odbor, ki bo vodil akcijo, da se odpravi krivica, prizadejana dr. Kacinovi in nastopili pri oblasteh. Osnovna zahteva se tiče tudi dr. Kacinove, toda v bistvu prehaja vprašanje ene same osebe v splošno vprašanje o rabi našega rodnega jezika, o pravici, da se s Slovenci govori po slovensko.

Za to so odgovorne pokrajinske in občinske oblasti, ki bi morale poleg vsega drugega tudi same zaposlovati ljudi, ki vedo slovenščino, in to načelno.

Openci so izdali skupen letak, ki so ga podpisale vse politične in kulturne organizacije, od prosvetnega društva «Tabor» do sekcije KPI, od Slovenske skupnosti do športnega društva «Polet» in partizanske organizacije.

Sestavili so tudi resolucijo, pod katero se bodo zbirali podpisi in ki jo bodo ponesli v skupni delegaciji tržaškemu županu.

Pismo iz Repentabra

Prvo trimesečje se bliža koncu, šolski patronati so zaposleni z reševanjem problemov obdarovanja strok in urejanja pošolskega pouka, le v občini Repentabra je delo šolskega patronata zastalo. Zanimali smo se za vzroke in smo izvedeli, da je na novo sestavljeni odbor že imel prvo sejo na kateri je bil izvoljen za tajnika g. učitelj Lev Bitežnik. Ker pa mora vsako imenovanje članov v šolski patronat potrditi g. šolski skrbnik, ne more odbor začeti z delom, dokler ne dobi te potrditve. Do sedaj je to vprašanje ostalo nerešeno.

Cemu se po nepotrebnem zavlačuje? Ali nimamo Slovenci pravice do svojega predstavnika niti v vasi, kjer smo v večini? Saj se je v občini prigrasilo za pošolski pouk 28 slovenskih in z italijanskih učencev!

Pričakujemo hitro in zaželeno rešitev.

SLOVENSKO GLEDALIŠČE V TRSTU

Kulturni dom

V nedeljo, 22.12.1968 ob 16. uri
V četrtek, 26.12.1968 ob 16. uri

DANILO GORINSEK

Rdeča Kapica

vesela pravljica v treh dejanjih

Prodaja vsetopnic vsak dan od 12. do 14. ure ter eno uro pred pričetkom predstav pri bagajni Kulturnega doma; ob nedeljah in praznikih eno uro pred pričetkom predstav.

DELO
glasilo KPI za slovensko narodno manjšino
Direktor Marija Bernetič
Odgovorni urednik Anton Mirko Kapelj
Tisk: Tip. Riva - Trst - Ul. Torregianca 12